

Мистецтвознавство

УДК 74+7.049.1+687.5

Шандренко Ольга Миколаївна

кандидат мистецтвознавства, доцент,

доцент кафедри дизайн одягу

Київський національний університет культури і мистецтв

Шандренко Ольга Николаевна

кандидат искусствоведения, доцент,

доцент кафедры дизайн одежды

Киевский национальный университет культуры и искусств

Shandrenko Olga

PhD of Arts, Associate Professor,

Senior Lecturer of the Design Department

Kyiv National University of Culture and Arts

ORCID: 0000-0001-5284-7252

Сімонія Кристина Гулієвна

магістр з дизайну

Київського національного університету культури і мистецтв

Симония Кристина Гулиевна

магистр дизайна

Киевского национального университета культуры и искусств

Simoniya Kristina

Master of Design of the

Kyiv National University of Culture and Arts

ДИЗАЙН СЦЕНІЧНОГО КОСТЮМА УЧАСНИКІВ ЄВРОБАЧЕННЯ

ВІД УКРАЇНИ

DESIGN OF THE SCENIC COSTUME OF THE EUROVISION

PARTICIPANTS FROM UKRAINE

ДИЗАЙН СЦЕНИЧЕСКОГО КОСТЮМА УЧАСТНИКОВ ЕВРОВИДЕНИЯ ОТ УКРАИНЫ

Анотація. Проведено комплексний аналіз дизайну костюмів учасників Євробачення, які представляли Україну на міжнародному конкурсі 2003-2018 рр. Виявлено аналогію декоративних та форматворчих елементів сценічного костюма конкурсантів з елементами, що існують у національному вбранні. Наголошено, що в більшості випадків, сучасні костюми конкурсантів мають національні елементи і проявляються у стилізованих елементах чересу, плахти, вишиванки, намиста, вінка та у використанні матеріалів для виготовлення одягу, притаманних українському народному вбранню.

Ключові слова: дизайн, сценічний костюм, дизайн одягу, сценічний одяг, національна ідентичність, Євробачення.

Аннотация. Проведен комплексный анализ дизайна костюмов участников Евровидения, которые представляли Украину на международном конкурсе 2003-2018 гг. Выявлено аналогию декоративных и формообразующих элементов сценического костюма конкурсантов с элементами, которые существуют в национальном костюме. Отмечено, что в большинстве случаев, современные костюмы конкурсантов имеют национальные элементы, которые проявляются в стилизованных элементах поясов, плахт, вышиванки, бус, венка, а также в использовании материалов для одежды, присущих украинскому народному наряду.

Ключевые слова: дизайн, сценический костюм, дизайн одежды, одежда для сцены, национальная идентичность, Евровидение.

Summary. The purpose of the research a comprehensive analysis of the costumes design of the participants on Eurovision, who represented Ukraine at the international competition 2003-2018, was conducted. It was revealed an

analogy of decorative and form-forming elements of costume with traditional elements of the national costumes.

It was discovered that in most cases, modern costumes include national elements that appeared in the stylized elements of cheres, plahta, vishivanka, necklaces, circlet of flowers, in the using of materials for clothes that are inherent in Ukrainian folk costumes.

Key words: *design, scenic costume, costumes design, stage clothes, national identity, Eurovision.*

Постановка проблеми. Міжнародний пісенний конкурс Євробачення є популярним заходом, який проходить між країнами-членами Європейської спільноти ще з 1956 р. Україна стала активним учасником конкурсу з 2003 р. [24]. Щороку глядачі з Європи пильно стежать за конкурсом і насолоджуються не лише музичними виступами учасників, а й сценічним образом, у створенні якого одне з важливих місць відведено дизайну костюма. З моменту появи учасника на сцені костюм стає комунікатором, якому відведено особливу важливу роль у приверненні уваги глядачів.

Останні дослідження та публікації. Аналіз досліджень з даної проблематики засвідчив, що в науковій літературі існує значна кількість праць, автори яких торкаються питань сценічного костюма для театру в історичному контексті. Так, окремі з них описують сценічний костюм для театру; це переважно праці Р. Захаржевської [2], К. Кіреєвої [4], М. Мерцалової [8], Л. Кибалової [3] та ін. Існують наукові роботи, присвячені розгляду елементів традиційного українського вбрання у сучасному одязі, а саме доробки: В. Бойко [1], К. Матейко [6], С. Сидорович [6] та ін.

Значна кількість авторів аналізують історію, особливості та термінологію традиційного українського костюма: Т. Ніколаєва [9], К. Матейко [7], О. Косміна [5] та ін. Проте наукових праць, де було б

розглянуто сучасний український сценічний костюм учасників Євробачення виявлено не було.

Мета статті – проаналізувати дизайн костюмів учасників Євробачення, які представляли Україну на міжнародному конкурсі 2003-2018 рр., та виявити ознаки національної ідентичності у костюмах українських конкурсантів Євробачення.

Виклад дослідницького матеріалу. Дебютом України на конкурсі Євробачення став виступ О. Пономарьова. Молодий співак мав тоді освітлене волосся і вийшов на сцену у льняному білому костюмі, що складався з прямих брюк та піджака з накладними кишенями на грудях. Відповідно до образу Олександра було вдягнуто жінок, що супроводжували основну партію (бек-вокалі). В шовкових білих та блакитно-сірих сукнях виступав хореографічний балет. Сукні дівчат із балету були прилеглі, до коліна з розрізом із лівого збоку. У виступі також брала участь гімнастка у блакитному костюмі, що виконувала трюки, наче лялька з музичної скриньки [20]. Дизайн костюма першого учасника Євробачення від України не відзначався своєю приналежністю до українського народу. Єдиною ниткою, що пов'язує виступ конкурсанта з Батьківщиною є те, що текстура матеріалу, з якого пошитий костюм, асоціюється з лляною тканиною. Льон використовувався на теренах України для виготовлення одягу: сорочок, плахт тощо [9].

Наступного 2004 р., у Стамбулі Україна стала переможцем завдяки виступу Руслани. Європу підкорив номер української конкурсантки. Справжнє шоу склалося з шаленого ритму, в основі якого відчувався фольклорний наспів, запальної пісні виконавиці, її «диких танців» разом із хореографічним колективом «Життя», та виразні сценічні костюми. Виступ доповнили аксесуари, українські народні інструменти – трембіти. Костюми артистів були створені за гуцульськими мотивами зі шкіри і хутра. Їх виконала відома українська дизайнерка Roksolana Bogutska. У

творчості дизайнерки поєдналися українські етнічні мотиви та прогресивні модні тенденції, що знайшли втілення в сучасному образі української співачки. Дизайн костюма, з етнічно-сучасними тенденціями зробив виступ більш національно ідентичним [13]. Виступ Руслани Лижичко на Євробаченні був побудований з елементами гуцульських мотивів і сучасних течій поп- і рок-музики. Така єдність сучасного та традиційного знайшла гармонійне відтворення в музичній композиції, костюмах, хореографії та сценічних атрибутах і т. д. Легко пізнаваними у костюмах солістки і балету стали елементи чересу (шкіряний пояс, який носили чоловіки в гірських районах, Карпатах) фурнітури, якою оздоблювали цей аксесуар, а також, матеріали які притаманні гуцульському строю – шкіра та хутро [11; 21].

«Гринджоли», які виступали наступними, висвітлювали на сцені тему «помаранчевої революції» в Україні. Текст пісні, музика, рухи, втілювали революційну тему. Були використані збуджуючі до дій кольори: помаранчевий, червоний, символічні атрибути – кайдани, а також національна символіка у вигляді державних гербів. Елементи національного одягу знайшли своє втілення у вигляді стилізованих плахт, прикрашених вишивкою, на тлі одягу стилю мілітарі і спортивного, в образах хлопців з балету. Згідно до інтерв'ю, для електронного видання «Факти», яке передувало виступу гурту у фіналі конкурсу, костюми для виступу пошила харківський дизайнер – Марина Лосєва, стилем також займалася Лілія Пустовіт. Такі коментарі дав учасник гурту Роман Костюк [13]. За ідеєю Костянтина Томільченка, хореографа постановника номеру, балет під час кульмінації виступу символічно розривав кайдани, нагадуючи глядачам про революційні події, що відбулись напередодні в Україні [21].

У виступі Тіни Кароль національні мотиви прослідковувались у музиці, манері виконання пісні і танцювальній композиції, але у костюмі

самої співачки майже не згадувались. Це була біла сукня з корсетом та міні-спідницею плісе. Ліф «а-ля Мерлін Монро» підкреслювала червона блискуча стрічка. Чоботи Тіни за принтовим та кольоровим рішенням нагадують стилізовану народну хустку [13; 21].

Одним, з найвизначніших і найвиразніших виступів України в Європі вважають номер Верки Сердючки (Андрія Данілко). Яскравий виступ настільки вразив публіку, що сценічний костюм Верки Сердючки обрали для презентації на виставці GOOD EVENING EUROPE у музеї Стокгольму ABBA The Museum [22; 24]. Костюм Верки розробила українська дизайнерка Анжела Лисиця. Головний убір з величезною блискучою зіркою на головному уборі став фірмовою відзнакою і атрибутом усіх майбутніх виходів Сердючки на сцену. Металевий блиск тканини та декору костюмів балету та солістки «зробив яскраву зірку» з усього номеру конкурсантів [21]. При розгляді костюма можна помітити стилізовану планку на верхній частині пілочки, на грудях, що має стилізовані елементи з української вишиванки [9].

Виступ народної артистки України Ані Лорак у 2008 році був відмічений особливою сукнею від італійського дизайнера Роберто Каваллі. На офіційному порталі Євробачення зазначено, що артистка виконала конкурсну пісню для дизайнера особисто. Це дало змогу дизайнеру краще уявити, що саме потрібно пошити для участі Ані у конкурсі. В результаті, співачка отримала сукню міні прилеглого силуету, яка майже зливалася з її тілом і була розшита блискучим камінням та бісером [19]. Балет, що супровожував співачку, складався з чоловіків у чорному, на фоні яких виблискувала солістка [13; 21].

У 2009 році Світлана Лобода витратила велику суму грошей для підготовки і виступу на конкурсі. Співачка приділила особливу увагу костюмам і декораціям. Виступала солістка у червоній міні сукні особистого дизайну [13; 21]. Наряд співачки був прикрашений блискучим

камінням. Високі чорні блискучі чоботи на підборах, підкреслювали агресивно-сексуальний образ, пов'язаний з текстом пісні, де вона співає про «шалену бомбу».

У 2010 співачка Alyosha зайняла 10 місце з піснею на актуальну екологічну тему «Sweet People». Співачка вийшла на сцену Євробачення у наряді від української дизайнери Лілії Літковської [13]. На початку номера Alyosha з'явилася перед публікою у чорному жилеті до коліна з великим капюшоном. Сукня була нейтрального кольору у тон шкіри артистки та обплетена аксесуаром у вигляді червоних бус, що нагадують артерії людини. У такому вигляді співачка доносила публіці свій важливий «massage» без допомоги балетної трупі [21]. Червоний нитковий аксесуар, що завивав тіло навіював мотив червоного намиста.

2011-го на сцену Євробачення Україна відправила Міку Ньютон. Співачка презентувала композицію «Angel» в образі янгола, у світлій сукні, з надлегкого шифону кремового відтінку від дизайнера української дизайнери Ольги Навроцької, що відповіло трендам 2011 року, новій інтерпретації світлих тонів, у наряді, також, вдало поєднались декоративні деталі і текстури. Аксесуар у вигляді пір'яних крил замовили в американській компанії Victoria's Secret. Крім того, виявилось, що Міка стала справжньою улюбленицею зарубіжної преси. Світські хроніки обговорювали її «янгольський наряд». Номер українки став справжнім шоу на євро баченні, разом з Мікою на сцені з'явилася переможниця шоу «Україна має талант» Ксенія Симонова, яка супроводжувала текст пісні символічними малюнками з піска, що проектувалося на великий екран. Зображення складались в єдину істою, що зрозуміло будь-якій мові і національності. Номер виглядав дуже цілісно і вразив публіку Європи [13; 21].

Співачка Гайтана виконуючи на сцені Євробачення 2012 пісню «Be My Guest» («Будь моїм гостем») вбралася у сукню з бахроми додавши до

образу дівочий святковий традиційний головний убір – вінок [9]. Інших українських національних елементів у сценографії співачки не було помічено [21].

Наступною конкурсанткою Євробачення стала Злата Огневич. Виступ, який представила українка, був яскравим і видовищним. Артистка дуже серйозно віднеслася до підбору власного костюма на Євробачення. Для преси Злата розповіла, що для неї було створено зразу три сукні, а обрану одну, яка «найкраще працювала зі світлом»[14; 16]. Сукня світлого бежевого кольору з повністю оголеними плечима була прилеглого силуету та розширена від колін до низу. Її створювали зі спеціальних пластин, які виготовляли у Швейцарії і зшивали протягом місяця у Польщі. До таких технологій дизайнер Олена Рєва вдалася заради створення максимально комфортної сукні для співачки, звертаючи увагу на те, що грудна клітка значно розширюється і звужується під час співу [21].

У виступі Марії Яремчук, всі атрибути на сцені та сценічна гра, були підпорядковані тексту пісні («Не зупиняйся, цілуй мене, поки я не здамся. Моє серце мов годинник, ти заводиш його своєю любов'ю.») – актор, молодий юнак, біг у великому колесі, поспішаючи до коханої. Співачка була одягнута в синю шовкова сукню, прилеглого силуету була декорована чорною шкірою в області ліфу, була розширеною від талії до низу [17]. З елементів національного костюма, у Марії, варто відмітити, популярну на 2013 рік форму шкіряного ремня, який широко обвиває її стан, як чоловічий черес [9; 21].

У пісні переможці Євробачення 2016 року – Джамали, йдеться про депортацію кримських татар 1944 року. У газеті The New York Times відзначили, що Джамала, і «сотні тисяч людей з її рідного Криму, представляють Україну на пісенному конкурсі «Євробачення» через два роки після анексії півострова Росією». Співачка розповіла всім глядачам, про страшні трагедії і біль, повторення якого відбуватись не повинно. У

приспіві про це вона співала татарською мовою. Історичний, політичний текст пісні поєднався з сучасним аранжуванням, костюмом співачки та її артистичним виконанням. Увага приділена кожній деталі дала змогу створити виступ, що вразив Європу. Що саме вдягне співачка для виступу було обрано вже під час генеральної репетиції півфіналу. Тільки там, за словами артистки можна було побачити «як наряд виглядає в ТВ-трансляції, з графікою і сценічним світлом». Найбільш гармонійним і вдалим на сцені й у постановці виглядав образ розроблений молодим дизайнером Іваном Фроловим. Дизайнер створив брюки та сукню з синьої костюмної тканини. Брюки-кльош прикрашені вишивкою були поєднані із сукнею прилеглого силуету і розширеною від стегон, з асиметричним кроєм та вирізом з переду. Сукня мала спущене плече, та незшиті, в одному випадку і зшиті наполовину, в другому, розширені довгі рукава [13; 21].

У виступі групи та зовнішній вигляд групи «O.Torvald» можна відмітити вплив подій, що відбувались в Україні 2017 [21]. Артисти обрали мілітарі стиль в одязі. Костюми учасників мали колір хакі, складалася з прямих завужених брюк та жилетів із стилізованими елементами камуфляжу. Лідер групи коментує виступ так: «Ця пісня про час, про те єдине, що ми не можемо повернути. Треба щодня говорити близьким, що любиш, знаходити час на дитину, на свою справу. Необхідно боротися за свою країну, її свободу тут і зараз. Не гайте часу» [23].

Наступного 2018 року, від України, був виступ юного співака Меловіна. Цей виступ був сповнений містичності і магії. Артист з'явився на сцені з середини свого рояля, наче Дракула із труни, так про це написали інтернет видання «РБК-Україна» [14]. У кульмінації виступу, за помахом руки артиста сходи, що вели до роялю, зайнялися вогнем. Меловін був одягнений у темні прямі брюки та темний подовжений піджак. Тематика національного не знайшла прямого вираження у виступі

учасника, проте одяг складався з лляної сорочки грубого сіруватого кольору, з планкою і коміром стійкою.

Висновки. При аналізі дизайну сценічного одягу учасників Євробачення, було виявлено стилізовані мотиви взяті з традиційного народного вбрання, як з жіночого так і з чоловічого. Джерелом натхнення при створенні костюмів, для дизайнерів Роксолани Богуцької, Марини Лосевої, Анжели Лисиці, Лілії Літковської, Анни Осмехіної, Катерини Олішевської стали такі елементи вбрання як: сорочка, плахта, черес, намисто і вінок.

В результаті аналізу костюмів та виступів учасників Євробачення від України за 2003-2018 р.р., безпосереднього зв'язку між присутністю національних ознак у костюмі та успіхом конкурсанта не виявлено. Проте, за умов присутності національних мотивів і виступах, виявлено підвищену зацікавленість глядацької аудиторії. Перспективи подальших досліджень полягають у визначенні місця та ролі ознак національної ідентичності, що присутні у костюмах українських учасників на міжнародних конкурсах.

Література

1. Бойко В. М. Українські народні традиції в сучасному одязі. – Київ: Реклама, 1970. – 134 с.
2. Захаржевская Р. В. История костюма – 4-е изд., перераб. и доп. / Захаржевская Р. В. – Москва : РИПОЛ классик, 2009. – 432 с.
3. Кибалова Л. Иллюстрированная энциклопедия моды. Перевод на русский язык И.М. Ильинской и А.А. Лосевой в 1986 г. / Кибалова Л., Гербенова О., Ламарова М. – Прага: Артия, 1987 – 608 с.
4. Киреева Е. В. История костюма. Европейские костюмы от античности до XX века / Киреева Е. В. – Москва : Просвещение, 1970. – 165 с.
5. Косміна О.Ю. Українське народне вбрання /Косміна О. Ю. Київ: Балтія-Друк, 2006. – 64 с.

6. Матейко К. І. Використання в сучасному одязі елементів традиційного вбрання // Нар. Творчість та Етнографія /Матейко – К. І., Сидорович С. Й. — М.: Наука, 1964. — 20 с.
7. Матейко К. Український народний одяг: Етнографічний словник / Матейко К. – Київ: Наук. думка, 1996. – 196 с.
8. Мерцалова. М. Н. Костюм разных времен и народов. Том 1-4. // М. Н. Мерцалова. – Москва : Академия Моды, Т.1 – 1993, 545с.; Т.2 – 2001, 432с.; Т.3-4 – 2001, – 576 с.Ніколаєва Т. Історія українського костюма /Ніколаєва Т. – Київ: Либідь, 1996. – 176 с.
9. Український костюм : комплект литівок / упоряд. та авт. тексту В. В. Миронов; худож. А. Перепелиця. – Київ: Мистецтво, 1977. – 21 с. : іл.
- 10.Українське народне мистецтво. Вбрання / під заг. ред. К. Г. Гуслистого. – Київ: Держ. Вид-во образотворчого мистецтва і музичної літератури УРСР, 1961. – 321 с.
- 11.Шульгина А. Советы костюмера/Шульгина А., Томилина Л., Замалина Л. – М., Профиздат, 1968. – 152 с.
- 12.В чем и за сколько выступали на Евровидении украинцы [Електронний ресурс] // Depo. Музыкальный укруп. – 2016. – Режим доступу: https://ukrop.depo.ua/rus/muzykalniy_ukrop/v-chomu-i-za-skilki-vistupali-ukrayintsi-na-evrobachenni-29042016170500.
- 13.Євробачення 2018: MELOVIN пояснив, навіщо ліг в труну під час репетиції [Електронний ресурс] // РБК-Україна. – 2018. – Режим доступу: <https://styler.rbc.ua/ukr/zvyozdy/evrovidenie-2018-melovin-obyasnil-zachem-1525550002.html>.
- 14.Злата Огневич. В платье из пластин очень комфортно работать.[Електронний ресурс] // ЧАО «КП В УКРАИНЕ». – 2013. – Режим доступу: <https://kp.ua/culture/395225-zlata-ohnevych-v-plate-yz-plastyn-ochen-komfortno-rabotat>.

15. Кто пошил Злате Огневич платье для "Евровидения"? [Электронный ресурс] // Jetsetter.ua. – 2013. – Режим доступа: <https://jetsetter.ua/anzhelina-dzholi-perenesla-operatsiyu-po-udaleniyu-molochnyh-zhelez/>.
16. Мария Яремчук выступит в роскошном платье от украинского дизайнера Анны Осмехиной [Электронный ресурс] // Joinfo.ua. – 2014. – Режим доступа: https://joinfo.ua/showbiz/gossip/915273_Mariya-Yaremchuk-vistupit-roskoshnom-plate.html?fbclid=IwAR0iorqZUkn9s7TMwQVz4JH37b3TpvPZZIZZC9eU-ImqMReV-1uzKpxLxRo
17. Музыка Л. Руслана рассказала, почему MELOVIN получил такие низкие оценки жюри [Электронный ресурс] / Лилия Музыка // Офіційний сайт газети «Факты». – 2018. – Режим доступа: <https://fakty.ua/268461-ruslana-rasskazala-pochemu-melovin-poluchil-takie-nizkie-ocenki-zhyuri-foto>.
18. На Евровидение Ани Лорак выступит в платье за 200 тысяч долларов [Электронный ресурс] // Газета «Сегодня». – 2008. – Режим доступа: <https://www.segodnya.ua/lifestyle/showbiz/na-evrovidenie-ani-lorak-vystupit-v-plate-za-200-tycjach-dollarov.html>.
19. Александр Пономарьев [Электронный ресурс] // YouTube. – 2012. – Режим доступа: <https://www.youtube.com/watch?v=iRxflMaHhBI>.
20. Eurovision Song Contest [Электронный ресурс] // YouTube. – 2004. – Режим доступа: <https://www.youtube.com/channel/UCRpjHhu8ivVWs73uxHIWwFA>.
21. Jordan P. The Official Eurovision Song Contest Exhibition opens! [Электронный ресурс] / Paul Jordan // The official website of the Eurovision Song Contest. – 2016. – Режим доступа: <https://eurovision.tv/story/the-official-eurovision-song-contest-exhibition-opens>.

22. O.Torvald выступили на Евровидении-2017 [Электронный ресурс] // Vogue UA. – 2017. – Режим доступа: <https://vogue.ua/article/culture/muzyka/o-torvald-vystupil-na-evrovidenii-2017.html>.
23. Reymann-Schneider K. Eurovision exhibition in the ABBA Museum goes down memory lane [Электронный ресурс] / Kristina Reymann-Schneider // Deutsche Welle. – 2016. – Режим доступа: <https://www.dw.com/en/top-stories/s-9097>.